

KINNITATUD
Sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 10.12.2014
käskkirjaga nr 228
MUUDETUD
Sotsiaalkaitseministri 27.02.2017
käskkirjaga nr 30

Tugiteenus vanglast vabanejatele

TAT abikõlblikkuse periood

01.03.2014–31.03.2019

Rakendusasutus

Sotsiaalministeerium

Rakendusüksus

SA Innove

Toetuse saaja

Justiitsministeerium

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

SISUKORD

<i>Mõisted</i>	3
1. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE KIRJELDUS	4
1.1. SEOS RAKENDUSKAVAGA	4
1.1.1. <i>Prioriteetne suund</i>	4
1.1.2. <i>Prioriteetse suuna alaeesmärk</i>	4
1.1.3. <i>Meetme nimetus</i>	4
1.1.4. <i>Meetme eesmärk</i>	4
1.2. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE EESMÄRK	4
1.2.1. <i>Toetuse andmise tingimuste tulemus</i>	4
1.2.2. <i>Toetuse andmise tingimuste vajalikkuse põhjendus</i>	5
1.2.3. <i>Eelarve</i>	7
1.2.4. <i>Sihtrühmad</i>	7
2. TEGEVUSTE KIRJELDUS TULEMUSTE SAAVUTAMISEKS	9
2.1. TUGITEENUS	9
2.1.1. <i>Tugiisikuteenus</i>	9
2.1.1.1. <i>Sihtrühm</i>	10
2.1.1.2. <i>Tegevuse üldajaraam</i>	10
2.1.2. <i>Nõustamisteenustega ajutine majutusteenus</i>	11
2.1.2.1. <i>Sihtrühm</i>	12
2.1.2.2. <i>Tegevuse üldajaraam</i>	12
2.2. KOOLITUS	13
2.2.1. <i>Sihtrühm</i>	13
2.2.2. <i>Tegevuse üldajaraam</i>	13
2.3. TUGITEENUSE TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE HINDAMINE	14
2.3.1. <i>Sihtrühm</i>	14
2.3.2. <i>Tegevuse üldajaraam</i>	14
3. NÄITAJAD	15
4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MÕJU LÄBIVATELE TEEMADELE	16
5. SEOS PRIORITEETSE SUUNA TEISTE MEETMETE, TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE JA AVATUD TAOTLUSVOORUDEGA 18	
6. SEOS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA	20
7. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE RAKENDAMINE	22
7.1. TOETUSE SAAJA KOHUSTUSED	22
7.2. KULUDE ABIKÖLBLIKKUS	22
7.3. TOETUSE MAKSMINE	23
7.4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MUUTMINE	24
7.5. TOETUSE KASUTAMISEGA SEOTUD TEABE JA SEIREARUANNETE ESITAMINE	25
7.6. FINANTSKORREKTSIOONID	26
8. RISKIDE HINDAMINE	27
9. LISAD	28

Mõisted

Vanglast vabaneja – isik, kes on andnud kirjaliku nõusoleku olla tugiteenuse saajaks, kellel riskihindamisest lähtuvalt nähakse vajadust saada tugiteenust ning kellele toetuse andmise tingimuste raames teenust osutatakse. Mõiste hõlmab nii kinnipeetavat, kes tuleb teenust saada kuni kuus kuud enne vanglast vabanemist, kui ka vanglast vabanenut, kellele osutatakse teenust kogukonnas.

Tugiisik – vanglast vabanejale vabatahtlikult kõrvalabi pakkuv inimene, kes on läbinud vastava koolituse ning kes aitab vastavalt olukorrale vanglast vabaneja toimetulekuvõimet säilitada või parandada ning toetab oma tegevusega vabaneja tööle või õppima asumist.

Tugiteenus vanglast vabanejatele – hõlmab endas tugiisikuteenuse ja vajaduse korral nõustamisteenustega ajutise majutusteenuse pakkumist vanglast vabanejatele.

Tugiisikuteenus – vanglast vabanejatele mõeldud vabatahtlike koordineeritud tegevusel põhinev sotsiaalteenus, mille eesmärk on iseseisva toimetuleku toetamine olukordades, kus isik vajab sotsiaalsete, majanduslike, psühholoogiliste või terviseprobleemide tõttu oma kohustuste täitmisel ja õiguste teostamisel kõrvalabi. Kõrvalabi seisneb juhendamises, julgustamises ja motiveerimises ning isiku suurema iseseisvuse ja omavastutuse võime soodustamises.

Nõustamisteenuseid sisaldav ajutine majutusteenus – vanglast vabanejatele suunatud teenus, mis lisaks voodikohale sisaldab rehabiliteerivaid tegevusi või nende soovitamist, nt sotsiaal- ja võlanõustamine, psühholoogiline nõustamine, tegevusteraapia, tööharjutus.

Sotsiaalteenus – vanglast vabaneja toimetulekut soodustav mitterahaline toetus.

Tööturuteenus – teenus, mida osutatakse töötule ja töötajale töö leidmiseks ja tööalase arengu soodustamiseks ning tööandjale sobiva tööjõu saamiseks.

Riskihindamine – vabanemist ootava kinnipeetava kriminogeensete riskide ja ohtlikkuse struktureeritud hindamine vanglas. Riskihindamiseks kasutatakse selleks otstarbeks välja töötatud töövahendit, mille abil hinnatakse nii kinnipeetava riske kui ka vajadusi. Riskihindamise tulemusest lähtuvalt saab vangla sotsiaaltöötaja või inspektor-kontaktisik soovitada vanglast vabanejale siirdumist tugiteenust saada.

RA – rakendusasutus

RÜ – rakendusüksus

TAT – toetuse andmise tingimused

1. Toetuse andmise tingimuste kirjeldus¹

1.1. Seos rakenduskavaga

1.1.1. Prioriteetne suund

Sotsiaalse kaasatuse suurendamine.

1.1.2. Prioriteetse suuna alaeesmärk

ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: „Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud.“

TAT toetab spetsiifiliste toimetulekuraskustega inimeste (vanglast vabanejad) naasmist tööturule.

1.1.3. Meetme nimetus

Tööturul osalemist toetavad hoolekandemeetmed.

1.1.4. Meetme eesmärk

Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud.

1.2. Toetuse andmise tingimuste eesmärk

Vanglast vabanejate osalus tööturul, tööturu- ja sotsiaalteenustel ning hariduses on suurenenud. Vanglast vabanejate retsidiivsus on vähenenud.

1.2.1. Toetuse andmise tingimuste tulemus

Vanglast vabanejatele osutatava tugiteenuse abil on paranenud nende sotsiaalne kaasatus, võimalused toimetulekuks, suurenenud on teenusel osalejate osalus tööturuteenustel ja tööhõives

Vanglast vabanejate tugiteenuse üldisemaks tulemuseks on teenusel osalejate vähenenud retsidiivsusnäitajad ning vabanejast saab enesega toime tulev ja väärtustatud ühiskonnaliige.

---

¹ TAT on koostatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi struktuuritoetuse seadus) § 16 lõike 1 alusel.

1.2.2. TAT vajalikkuse põhjendus

Vangid moodustavad ca 0,3% tööealisest rahvastikust. 2014. aasta aprilli lõpu seisuga oli Eesti vanglates kokku 2981 kinnipeetavat, sh 38 alaealist. Kinnipeetavatest 146 olid naised, 40 eluaegse vanglakaristuse kandjad ning 177 avavangla vangid. Vangidest 2407 olid süüdimõistetud ja 574 vahistatud. Vaadates vangide vanuselist jaotust, oli kõige enam vange vanuses 30–39 (35%). Neile järgnesid 40–49-aastased (19%) ja 25–29-aastased (18%). 18–24-aastaseid oli vanglas 14%, 50–59-aastaseid 9%, 60-aastaseid ja vanemaid 3% ning alaealisi 1%. Võrreldes varasemate aastatega jätkub kooskõlas rahvastiku üldiste trendidega nooremate vangide arvu vähenemine ja üle 50-aastaste vangide arvu aeglane kasv.

Haridustaseme järgi on kinnipeetute seas enim põhiharidusega inimesi (37%), järgnevad kesk(eri)haridusega inimesed (36%). 15% kinnipeetavatest on põhihariduseta, 10%-l kinnipeetavatest on kutse- või kõrgharidus. Enne vanglasse sattumist on 72% kinnipeetutest olnud töötud, 16% on töötanud. 4% olid invaliidid ning 3% õpilased.

2013. aasta jooksul vabanes vanglast 2464 süüdimõistetut, sh 1878 karistustähtaja lõppemise tõttu (neist 88 naised), 428 tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise tõttu (neist 27 naised), 155 osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse ärakandmise tõttu (nn šokivangistusest, neist 6 naised) ning 37 isikut muudel põhjustel. 53% vabanenuist olid rahvuselt mitte-eestlased.

Eesti Töötukassa andmetel moodustasid 31.03.2014 seisuga vanglast vabanejad 1,9% kõigist registreeritud töötutest (664 inimest).² Samas ei eristu töötukassa andmetes vanglast vahistatuna ja süüdimõistetuna vabanejad. Hinnanguliselt toob vanglas viibimist end töötuna arvele võttes välja umbes üks neljandik vabanejatest.³ Tööturul konkureerimine on vanglast vabanejatele raske neid saatva stigma tõttu, mistõttu on vajalik spetsiaalselt vabanejatele suunatud teenus, mis tagab vabanejate jõudmise sotsiaal- ja tööturuteenuseni saama.

Vabanemisel märgitud elukoha järgi saab välja tuua, et peamiselt minnakse vabanemisel Tallinna ja Harjumaale (921 vabanejat), Ida-Virumaale (449), Tartumaale (207) ja Pärnumaale (180). 192 inimest ei andnud vanglale teada, millisesse piirkonda nad vabanemise järel liiguvad. Nende puhul on alust eeldada, et liigutakse sinna, kus on võimalik leida töö- ja elukoht, st peamiselt Tallinna.

2010. aastal tehtud retsidiivsuuring näitas, et vabanenute seas on retsidiivsuse määr kõrgeim nende hulgas, kes on karistuse lõpuni kandnud: neist paneb aastaga uue kuriteo toime ligi iga teine endine vang. Nagu teistes riikides, on ka Eestis naiste retsidiivsus väiksem kui meestel: kui 2007. aastal vanglast vabanenud naistest pani aasta jooksul uue kuriteo toime 32%, siis meeste puhul oli see näitaja 41%. Samuti saab välja tuua vanuselised erinevused: alla 18-aastaste vanglast vabanenute retsidiivsus oli 59%, 18–26-aastaste puhul 45%, langedes 26%-ni 45–53-aastaste ja 17%-ni üle 54-aastaste seas.⁴

Vanglast vabanejate retsidiivsust ja vangistusjärgset toimetulekut mõjutavad eelkõige seitse faktorit: eluase; haridus, koolitus ja tööhõive; tervis; narkootikumid ja alkohol; sissetulek, sotsiaaltoetused ja võlad; lapsed ja pere ning suhtumine, mõttemaailm ja käitumine.⁵ Probleemiks loetakse ka vanglast

² Eesti Töötukassa (2013) Registreeritud töötus 1993–2014. <http://www.tootukassa.ee/content/tootukassast/peamised-statistilised-naitajad>

³ Ahven, A., Salla, J., Vahtrus, S. (2010) Retsidiivsus Eestis. Kriminaalpoliitika uuringud nr 11. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond.

⁴ Ahven, A., Salla, J., Vahtrus, S. (2010) Retsidiivsus Eestis. Kriminaalpoliitika uuringud nr 11. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond.

⁵ NOMS (2004) *The National Reducing Re-offending Delivery Plan* <http://derbyshire.probaton.orangeleaf.com/files/2012/05/reducing-reoffending-delivery.pdf>

vabanejate kehva vaimset tervist.⁶ Samuti puuduvad vabanejatel tihti toetavad sotsiaalsed suhted ning igapäevaelu korraldamise oskused.

Elukoha olemasolu on üks tähtsaimaid tegureid, mis vanglajärgset toimetulekut mõjutab, sageli takistavad aga võlad ja töökoha puudumine iseseisvalt eluruumi üürimist. Uuringud näitavad seoseid kodutuse, kuritegevuse ja vangistuse vahel.⁷ Kinnipeetavad, kellel vanglast vabanedes puudub kindel elukoht, satuvad kuni kuus korda tõenäolisemalt uuesti kinnipidamisasutusse.⁸ Majutuse olemasolu võib retsidiivsust vähendada kuni viiendiku võrra⁹, sest pakub stabiilsust, mis võimaldab keskenduda kuritegeliku käitumise muutmisele ja toetavate teenuste, sh tööturuteenuste kasutamisele.¹⁰ Seepärast on oluline leida vanglast vabanejale ajutine eluase ajaks, mil ta püsiva elukoha leiab. Kuigi elukoht üksi ei taga kuritegudest hoidumist, on tegemist vajadusega, mille rahuldamine tagab suurema edu muude riskide maandamisel.¹¹ Eestis ei ole praegu praktikat, millega vanglast vabanejatele tagatakse ajutine eluase ajaks, mil vabaneja otsib töö- ja elukohta.

Nende kitsaskohtadega tegelemiseks pakuvad riik ja kohalikud omavalitsused erinevaid teenuseid. Sageli ei oska vabanejad oma abivajadust adekvaatselt hinnata ega ole alati motiveeritud teenuseosutajate pakutavaid teenuseid taotlema, sest neil puudub oskus või harjumus probleemide lahendamiseks ametiasutuste poole pöörduda.¹² Siinjuures tuleb lisaks silmas pidada, et 95% vanglast vabanejatest on mehed ning traditsioonilise mehelikkust puudutava arusaama kohaselt ei otsi mees abi ega toetust. Seepärast tuleb teenuse kujundamisel arvestada stereotüüpsete arusaamade võimalikku pärssivat mõju abi ja toe vastuvõtmisel. 2008. aastal Eestis tehtud uuringust¹³ selgus, et vabanejate suutmatust kohaneda eluga vabaduses, nende ebapiisav hõivatus ja positiivsete sotsiaalsete sidemete puudumine toovad kaasa uute kuritegude toimepanemise. Teenuse osutamisel on oluline tähelepanu pöörata haavatavatele sihtrühmadele, sh puudega inimesed, alaealised kinnipeetavad. Samuti tuleb silmas pidada võimalikke erinevusi naiste ja meeste vajadustes, sh peresuhete hoidmisel ja taastamisel ning pärast vangistust alaealiste lastega uuesti kontakti loomisel.

Hiljutine uuring näitab, et kogukonnas elluviidavad tegevused, mis on suunatud oskuste parandamisele, töövõimaluste leidmisele, motiveerimisele, toetavatele sotsiaal- ja tervishoiuteenustele ning haridusele, aitavad parandada vabanemistähtaegset toimetulekut ja kuritegudest hoidumist.¹⁴ Samuti on täheldatud, et mentori või tugiisiku kaasamine aitab kaasa taasühiskonnastamisele, kui ta alustab oma tegevust enne kinnipeetava vabanemist ja jätkab seda kinnipeetu kogukonda naastes.¹⁵ Eestis on alates 2011. aastast väikses mahus ja projektipõhiselt pakutud tugiisikuteenust (sh Eesti Kirikute Nõukogu projekt, mis lõppes 31.08.2014), aga oluline on tagada vanglast vabanejatele kompleksne tugiteenus, mis koosneb tugiisikuteenusel ja vajaduse korral ajutisest majutusteenusest koos nõustamisteenustega, mis aitab neil argiellu ja tööturule naasta.

⁶ Williams et al (2012a) Accommodation, homelessness and reoffending of prisoners: Results from the Surveying Prisoner Crime Reduction (SPCR) survey, Ministry of Justice Research Summary 3/12:

<https://www.gov.uk/government/publications/accommodation-homelessness-and-reoffending-of-prisoners>

⁷ Seymour, M. (2006) The Recurring Cycle: Pathways Of Homelessness, Crime And Imprisonment. *Prison Service Journal*, Vol. 166.

⁸ C.A.S.S. (2014) Homelessness amongst those in the criminal justice system. <http://www.cass-cumbria.co.uk/homelessness-amongst-those-criminal-justice-system>

⁹ Home Office (2001) *British Crime Survey 2000 England and Wales*. London: Stationery Office.

¹⁰ C.A.S.S. (2014) Homelessness amongst those in the criminal justice system. <http://www.cass-cumbria.co.uk/homelessness-amongst-those-criminal-justice-system>; Crisis (2011) *Crisis Response to the NOMS Draft Policy on Offender Housing*. London: Crisis. <http://www.crisis.org.uk/publications-search.php?fullitem=322>

¹¹ Maguire & Nolan (2007) Accommodation and related services for ex-prisoners, in Hucklesby & Hagley-Dickinson (Eds) *Prisoner Resettlement: Policy and Practice*, Devon: Willan.

¹² Sapouna et al. (2011) *What Works to Reduce Reoffending: A summary of the Evidence*, Justice Analytical Services, Scottish Government: <http://scotland.gov.uk/Resource/0038/00385880.pdf>

¹³ Hallika, A., & Hanni, E. (2008). *Vanglast vabanejate sotsiaalteenuste korraldusest*. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond.

¹⁴ Inglismaa Justiitsministeerium (2014) *Transforming Rehabilitation: A Summary Of Evidence On Reducing Reoffending (Second Edition)*. Ministry of Justice Analytical Series.

¹⁵ Clancy et al (2006) *Getting Out and Staying Out: Results of the Prisoner Resettlement Pathfinders*, Bristol, Policy Press.

Tugiteenuse abil suureneb vanglast vabanejate motivatsioon ja oskus kasutada saadaolevaid teenuseid ning teenuseosutajate vahel juurdub praktika osutada vanglast vabanejatele teenuseid omavalitsuste ja vabaühenduste koostöös, integreerides sotsiaal- ja tööturuteenuseid. Selline süsteemne lähenemine suurendab tõenäosust, et vanglast vabanejad saavad taasühiskonnastamiseks vajalikku tuge. Nõustamisteenustega täiendatud majutusteenuse pakkumine tagab kriitilise toe vabaduse esimestel kuudel ning aitab vanglast vabanejal leida püsiva elukoha, mis omakorda on hõives püsimiseks määrava tähtsusega.

1.2.3. Eelarve

		Summa	Osakaal
1	ESF toetus	1 551 213 EUR	85%
2	Riiklik kaasfinantseering	273 743 EUR	15%
3	Omafinantseering	0	0%
4	TAT eelarve kokku	1 824 956 EUR	100%

1.2.4. Sihtrühmad

TAT sihtrühmad on:

- 1) vanglast vabanejad TAT mõiste kohaselt;
- 2) tugiteenuse pakkujad;
- 3) vanglate inspektorid-kontaktisikud, sotsiaaltöötajad, kaplanid ja kriminaalhooldajad;
- 4) poliitikakujundajad.

TAT peamine sihtrühm on tähtaegselt vanglast vabanejad, sest nende retsidiivsuse määr on kõige kõrgem (45% 2012. aastal tähtaegselt vabanejaist kuulati aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana üle).¹⁶ Samuti võivad TAT-s osaleda ennetähtaegselt vabanejad, kelle puhul tugiisiku ja majutuskoha olemasolu on eelduseks ennetähtaegsele vabanemisele (lisaks määratakse ennetähtaegsele vabanejale kriminaalhooldaja). See võimalus toetab üldist suundumust soodustada kinnipeetavate ennetähtaegset vabastamist, mis uuringute järgi vähendab retsidiivsust, andes kinnipeetavale võimaluse järk-järgult vabadusega kohaneda. Ennetähtaegselt vabanejatele on riigi poolt määratud ka kriminaalhooldaja, kelle ülesanded aga erinevad TAT tugiisiku ülesannetest, seega osaleb ennetähtaegselt vabaneja TAT raames samuti tugiisikuteenuse ja ajutise eluaseme teenuse saamises.

Teenust saada suunamine toimub vabatahtlikkuse alusel ja vanglas tehtava riskihindamise põhjal. Vanglate inspektorid-kontaktisikud, sotsiaaltöötajad ja kaplanid teevad teenuse kohta vanglasisest teavitustööd, samuti saab teenuseosutaja korraldada vanglas teenust tutvustavaid infopäevi. Nii antakse kinnipeetavatele võimalus silmast silma teenuse kohta lisainfot küsida ja oma osalussoovist märku anda. Kui teenusest huvitatud kinnipeetavaid on rohkem kui teenuseosutaja võimekus neid teenindada võimaldab, lähtutakse varem registreerunu õigusest ning teenusesaaja motivatsioonist jätkata teenuse saamist ka pärast vanglast vabanemist. Sellekohase hinnangu saavad anda vangla sotsiaaltöötaja ning kinnipeetavaga tegelema hakkav tugiisik.

¹⁶ Justiitsministeerium (2014) Kuritegevus Eestis 2013. Kriminaalpoliitika uuringud 18. http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59594/KuritegevusEestis_2013.pdf

TAT raames korraldatud koolituste sihtrühm on tugiteenuse pakkujad ning vanglate ja kriminaalhoolduse personal, kes otseselt puutuvad kokku kinnipeetavate suunamisega teenust saama või nende endiste kinnipeetavatega, kes on suunatud teenust saama.

Teenuse hindamise tulemus on sisendiks poliitikakujundajatele.

2. Tegevuste kirjeldus tulemuste saavutamiseks

TAT raames pakutakse tugiteenust vanglast vabanejatele, mis hõlmab endas tugiisikuteenuse ja vajaduse korral nõustamisteenustega täiendatud ajutise majutusteenuse pakkumist vanglast vabanejatele. Samuti korraldatakse teenuse kvaliteetseks osutamiseks koolitusi ja infopäevi. Tugiteenuse tulemuslikkuse hindamiseks tehakse uuring.

2.1. Tugiteenus

2.1.1. Tugiisikuteenus

Tugiisikuteenuse abil integreeritakse vanglast vabanejate taasühiskonnastamise soodustamiseks sotsiaal- ja tööturuteenused, toetades vanglast vabaneja valmisolekut ametiasutustega suhelda ja nende pakutavaid teenuseid kasutada. Kogukonda kaasamise kaudu suurendatakse vanglast vabanejate sotsiaalset kaasatust. Kontakt tugiisikuga luuakse enne vanglast vabanemist, et tekiks usaldus ja regulaarse suhtlemise harjumus. Tugiisikuteenust saama suunamine algab kuni kuus kuud enne vanglast vabanemist ja teenust saama suunamise otsustab vangla inspektor-kontaktisik, sotsiaaltöötaja, kaplan või kriminaalhooldaja, kes kinnipeetavaga töötab. Teenust saab vanglast vabaneja hakata saama ka isiklikul initsiatiivil, andes soovist teada oma inspektorile-kontaktisikule.

Vanglast vabanejale osutatakse tugiisikuteenust kestusega kuni 12 kuud. Tugiisiku tegevus vanglas ja vabanemise järel kogukonnas moodustab ühtse terviku. Vanglas keskendutakse vabaneja vajaduste väljaselgitamisele ja tema ettevalmistamisele, kogukonnas tehtavad tegevused on suunatud kohanemisele uues keskkonnas. Mõlemal juhul on eesmärk vabaneja toetamine uutest kuritegudest hoidumisel, sotsiaalsete oskuste (taas)õppimisel ja tööturule naasmisel. Tugiisik teeb tihedalt koostööd oma piirkonna kodanikeühenduste ja kohaliku omavalitsusega, samuti majutusüksustega, et leida vanglast vabanejale sobilik eluase.

Tugiisiku ülesanded on:

- 1) koostöösuhete loomine vanglast vabanejaga ja nn hea tahte leppe sõlmimine;
- 2) vabanejaga koostöös tema vajaduste, murede ja võimaluste väljaselgitamine, vanglast vabaneja abistamine jõustamise ja juhendamise kaudu tema kohustuste täitmisel, õiguste teostamisel või toimetulekul igapäevases elukeskkonnas;
- 3) koostöös vabanejaga eesmärkide püstitamine ja tegevuskava koostamine igapäevaelus esile kerkivatele muredele lahenduste leidmisel;
- 4) vabaneja isiksusliku, sotsiaalse, kutselise ja haridusliku arengu toetamine, motiveerimine, emotsionaalse ja psühhosotsiaalse toe pakkumine;
- 5) vabaneja jõustamine (motiveerimine, julgustamine, vabaneja oskustele ja võimetele keskendumine);
- 6) koostöös vabanejaga teda toetava võrgustiku kujundamine (pereliikmed, tuttavad, spetsialistide võrgustik, teenusepakkujad);
- 7) konfidentsiaalsuse ja eetikapõhimõtete järgimine;
- 8) korrektne koostöösuhete lõpetamine eesmärkide täitumisel, kokkulepitud aja möödumisel, hea tahte leppe tingimuste rikkumisel või vastastikusel kokkuleppel;
- 9) koostöösuhete loomine ja hoidmine toimetulekuks oluliste asutuste ja organisatsioonide esindajatega (sõltuvusraviasutused, tugigrupid, nõustamiskeskused, haridusasutused, töötukassa, sotsiaalmajutusüksused jt), kohaliku omavalitsusega ja teiste tugiisikutega.

2.1.1.1 Sihtrühm

Tugiisikuteenuse sihtrühma kuulub vanglast tähtaegselt või ennetähtaegselt vabaneja, keda iseloomustab üks järgmistest tingimustest:

- 1) tema vangistustähtaja lõpuni on jäänud kuni kuus kuud ning ta on avaldanud soovi saada tugiisikuteenust;
- 2) tema vangistustähtaja lõpuni on jäänud kuni kuus kuud ning teda on tugiisikuteenust saama suunanud vangla inspektor-kontaktisik, sotsiaaltöötaja, kaplan või kriminaalhooldaja;
- 3) tema võimaliku ennetähtaegse vabanemise ettevalmistamisel esitab vangla sotsiaaltöötaja või kriminaalhooldaja arvamuse tugiisikuteenuse saamise sobivuse kohta;
- 4) ta on vangistusest enne tähtaja lõppemist kohtu poolt tingimisi vabastatud ning vangistusest vabanemiseni on jäänud kuni kuus kuud.

2.1.1.2 Tegevuse üldajaraam

November 2014 – detsember 2018

2.1.2. Nõustamisteenustega ajutine majutusteenus

TAT raames pakutakse vanglast vabanejatele ka nõustamisteenuseid sisaldavat ajutist majutusteenust. Majutusteenuse puhul ei piisa vaid voodikoha pakkumisest¹⁷, vaid paralleelselt on vaja rehabiliteerimist soodustavaid teenuseid, sh sotsiaal- ja võlanõustamine, psühholoogiline nõustamine, tegevusteraapia, tööharjutus jms, mida pakub või mida saama suunab majutusüksus. Majutuskoha võimaldatakse esimeseks kuueks kuuks pärast vanglast vabanemist.

Teenust pakutakse järgmistes Eesti piirkondades: Tallinn ja Harjumaa, Ida-Virumaa, Pärnumaa ja Lõuna-Eesti (Jõgeva, Põlva, Tartu, Viljandi, Valga ja Võru)¹⁸, kus maakonna keskus teenindab võimaluse korral lisaks linna sissekirjutusega inimestele ka maakonna teiste valdade ja linnade sissekirjutusega kodanikke. Loetletud piirkondades eelistatakse teenusesaajatena vanglast vabanejaid, kes enne vangistust elasid samas piirkonnas ning kellel on seal olemas toetav sotsiaalne võrgustik või selle loomise/taastamise eeldused.

Kuna kohaliku omavalitsuse majutusüksusesse koha saamisel ei ole esmatähtis sissekirjutus samas kohalikus omavalitsuses, siis on soovituslik vabaneja registrijärgse kohaliku omavalitsusega kokku leppida, kuidas ja kuhu toimub vabaneja lahkumine majutusüksusest ning mil määral registrijärgne omavalitsus aitab katta vabaneja majutuskulusid majutusüksuses. Oluline on, et enne majutusüksusest lahkumist oleks inimesel leitud elukoht ja ta töötaks või õpiks. Siinjuures on esmatähtis vabanejat motiveeriv ja võimestav tugiisik, kes vanglast vabanejale on määratud.

Vangla riskihindamise tulemusel antakse ajutise majutusteenuse pakujale teada vanglast vabanejast, kes vajab majutusteenust ja majutusüksuses vaba koha olemasolu korral hakkab vanglast vabaneja teenust saama. Majutusteenuse saamise tingimusteks on enne vabanemist määratud tugiisiku olemasolu, motivatsioon tööleasumiseks, muu hõivatuse kinnitus selle olemasolu korral ning nõusolek hoiduda alkoholi ja narkootikumide tarbimisest. Samuti on oluline, et majutusteenuse saamise sobivuse hindamisel võetaks lisaks vormilistele näitajatele (nt vanglast vabaneja on ametlikult korteriomanik) arvesse muid näitajaid, nt vägivaldsed peresuhted või teiste pereliikmete sõltuvusprobleemid, mis ühise eluaseme korral võivad vähendada motivatsiooni õiguskuulekuseks, soodustada uute kuritegude toimepanemist ja takistada vanglast vabaneja taasühiskonnastamist. Majutusüksuse ja vabaneja vahel sõlmitakse leping, kus teenuseosutaja sisekorraeskirjadest tingitud nõuded kirjas on.

Majutusteenus ei ole mõeldud raskete sõltuvusprobleemidega inimestele, vaid pakub ajutist eluruumi ja nõustamisteenuseid neile, kes on motiveeritud kogukonda integreeruma ja tööd otsima. Sõltuvusprobleemide kohta annab hinnangu kinnipidamisasutuses tehtav riskihindamine. Eelistatud on 1–2-kohalised toad (vajaduse ja võimaluse korral võimaldatakse vabanejal viibida majutusüksuses koos alaealise lapsega). Majutusüksuses pakutakse või vahendatakse nõustamist ja sotsiaalteenuseid (sh sotsiaal- ja võlanõustamine, psühholoogiline nõustamine ja tegevusteraapia) ning vajaduse korral suunatakse vanglast vabaneja teenusepakujateni, kes toetavad kogukonda naasmist. Siinkohal lasub vastutus ka vabanejal endal, kes vajaduse korral tugiisiku toel lepib kokku kohtumisi Eesti Töötukassas, kohalikus omavalitsuses, tööandjate juures jne.

¹⁷ Sapouna et al. (2011) näitasid, et hostel-tüüpi elamispiinnad, mis on mõeldud ainult vanglast vabanejatele, võivad soodustada kriminaalsete võrgustike teket. Seepärast on kasulik vanglast vabanejate majutamine koos teiste sihtrühmadega või eraldi majutuskohas neile lisaks peavarjule toetavate teenuste pakkumine.

¹⁸ Piirkondades, kus TAT raames majutusteenust ei pakuta, toimub elukoha leidmine ja selle eest tasumise toetamine sotsiaalhoolekande seadusest lähtuvalt üldises korras (SHS § 14. Eluasemeteenused) ning vanglast vabaneja tugiisik aitab leida elukoha üüriturult või leiab vabanejale koostöös kohaliku omavalitsusega sotsiaaleluruumi.

Majutusüksuse personal valmistatakse ette tööks vanglast vabanejatega (vt tegevus 2.2). Eelistatud on personal, kellel vastav kogemus juba olemas on. Oluline on, et personalil oleks teadmised sotsiaal- ja tööturuteenustest, klienditööst, võlanõustamisest, ülevaade peamistest vabanejate sihtrühma riskidest ja võimalustest, oskused vabanejaid nõustada, motiveerida ja jõustada. Personal peab oskama välja selgitada vabaneja olukorda ja leida koostööpartnerite abiga talle vajalikud teenused, neil peab olema oskus vajaduse korral suhelda vabaneja perekonna ja lähikondsetega.

Igal majutusteenust saama suunatud vanglast vabanejal on tugiisik, kes alustas temaga tööd juba enne vanglast vabanemist. Tugiisik ja majutusteenuse pakkuja räägivad konkreetse vabaneja puhul läbi omavahelise tööjaotuse, et tagada vabaneja igakülgne toetamine, vältides samal ajal tegevuste dubleerimist. Sealjuures on tugiisiku ülesanne aidata vanglast vabanejal juba majutusüksusesse tulekul hakata otsima pikaajalist eluaset, kuna nõustamisteenustega majutusteenuse saamine ei saa kesta rohkem kui kuus kuud. Kui majutusteenuse tähtaja lähenemisel on selge, et üüriturult ei ole võimalik eluaset leida, aitab tugiisik vajaduse korral vanglast vabanejal suhelda oma registrijärgse kohaliku omavalitsusega, et tagada majutusteenuse saamise järel koht sotsiaalmajutusüksuses või sotsiaaleluruumis.

2.1.2.1. Sihtrühm

Majutusteenuse sihtrühma kuulub vanglast tähtaegselt või ennetähtaegselt vabaneja, keda iseloomustab üks järgmistest tingimustest:

- 1) tema vangistustähtaja lõpuni on jäänud kuni kuus kuud, ta on avaldanud soovi saada tugiisikuteenust ning tal puudub resotsialiseerimist soodustav elukoht;
- 2) tema vangistustähtaja lõpuni on jäänud kuni kuus kuud, teda on tugiisikuteenust saama suunanud vangla inspektor-kontaktisik, sotsiaaltöötaja, kaplan või kriminaalhooldaja ning tal puudub resotsialiseerimist soodustav elukoht;
- 3) tema võimaliku ennetähtaegse vabanemise ettevalmistamisel esitab vangla sotsiaaltöötaja või kriminaalhooldaja arvamuse tugiisikuteenuse saamise sobivuse kohta ning tal puudub resotsialiseerimist soodustav elukoht;
- 4) ta on vangistusest enne tähtaja lõppemist kohtu poolt tingimisi vabastatud, vangistusest vabanemiseni on jäänud kuni kuus kuud ning tal puudub resotsialiseerimist soodustav elukoht.

Majutusteenust saama pääsemise eelduseks on vastav hinnang riskihindamisel ja majutusteenuse saamise eelduseks on aktiivne töötamine või hariduse omandamine ning osavõtt sotsiaalsetest tegevustest (nõustamine, tegevusteraapia jms). Kinnisvara omamine ei tähenda automaatselt, et vabanejale majutusteenust ei võimaldata, vaid riskihindamisel hinnatakse ega senine elukoht ja kaaslased taasühiskonnastamist ei takista.

2.1.2.2. Tegevuse üldajaraam

Detsember 2014 – veebruar 2019

2.2. Koolitus

Nõustamisteenuseid sisaldava ajutise majutusteenuse kvaliteedi tagamiseks korraldatakse majutusüksuste personalile (vanglast vabanejatega sisulist tööd tegevad nõustajad ja juhtumikorraldajad) koolitusi, et neil oleksid vajalikud teadmised sihtrühmast, neile pakutavatest võimalustest ja takistustest toimetuleku saavutamisel. Vanglast vabanenutega töötamiseks tuleb osata mõista nende tausta, käitumise põhjuseid (minevik) ja olukorda vanglast vabanemisel (riskid ja vajadused). Seepärast on koolitusel käsitletavat teemat näiteks järgmised: sihtrühma eripärad, kliendi motiveerimise ja jõustamise, kriisinõustamise, esmase võlanõustamise põhimõtted, läbipõlemise esmased tundemärgid ja ennetamine, aga ka ülevaade Eesti tööturu olukorrast, sh sotsiaalteenustest, täiend- ja ümberõppevõimalustest, ülevaade võimalikest sobivatest teenustest ja koostöövõimalustest vabanejate toetamisel, eetika ja konfidentsiaalsuse põhimõtted, vabaneja olukorra väljaselgitamine, abistamisoskuste ja nõustamistehnikate kasutamine, koostöö vanglast vabanejate tugisikutega.

Samuti korraldatakse vanglapersonalile ja kriminaalhooldajatele teabepäevi, et tagada kinnipeetavate jõudmine teenust saama. Teabepäevadel räägitakse, mille järgi hinnata kinnipeetava sobivust teenust saada ja kuidas kinnipeetavaid motiveerida teenuseid saama tulema.

Parima praktika kujundamiseks arendatakse osapoolte (tugiteenuse pakkujad, vanglapersonal, sh kriminaalhooldajad) omavahelist koostööd. Muu hulgas selgitatakse ootusi, rolle ja ülesandeid, mida osapooled tugiteenuse pakkumisel või seda saama suunamisel täidavad. Selleks korraldatakse koolitusi (nt seminari vormis), kus eri osapoolte esindajad saavad omandada teadmisi, jagada kogemusi ja anda vastastikku tagasisidet.

2.2.1. Sihtrühm

Majutusteenuse pakkujate personal, sh juhtivtöötajad ja juhtumikorraldajad ning majutusüksustes vanglast vabanejatele toetavaid teenuseid pakuvad spetsialistid (sh sotsiaal- ja võlanõustajad, tegevusterapeudid, psühholoogid jt), vanglate inspektorid-kontaktisikud, sotsiaaltöötajad, kaplanid ja kriminaalhooldajad ning tugisikuteenuse pakkujad, sh teenuse juhid.

2.2.2. Tegevuse üldajaraam

Veebruar 2015 – detsember 2018

2.3. Tugiteenuse toetuse andmise tingimuste hindamine

Tugiteenuse tulemuslikkuse hindamiseks tehakse uuring, mis annab arusaama tugiisikuteenuse ja majutusteenuse toimivusest ja tulemuslikkusest. Uuringu tulemused on aluseks rahastamisskeemile, et teenuse tulemuslikkuse korral (väheneb vanglast vabanejate retsidiivsus ning paraneb toimetulek ja tööhõive) riigi, kohalike omavalitsuste, teenuseosutajate ja -saajate koostöös teenust võimalikult kuluefektiivselt edasi rahastada. Oluline on analüüsida teenust saanute edasist elukäiku ja toimetulekut ning eri osapoolte rahulolu teenuse kvaliteedi ja ülesehitusega. Uuring annab teavet teenuse kvaliteedi parandamiseks ja kättesaadavuse suurendamiseks. Tugiisikuteenust saama suunatud ja vabatahtlikult teenust saama tulnud vanglast vabanejatelt küsitakse luba nendega teenuse saamise järel ühendust võtta, et neid uuringu tarbeks küsitleda või intervjuerida.

Uuringu tegemine toimub paralleelselt teenuseosutamisega, kusjuures igal aastal hinnatakse tegevuse tulemuslikkust ja vajaduse korral tehakse sellest lähtuvalt muudatusi teenuse osutamise praktikas. Uuringusse kaasatakse teenust saanud endised kinnipeetavad (sh nii edukalt kui edutult teenust saamast lahkunud), majutusüksustes vanglast vabanejatele toetavaid teenuseid pakkunud personal, teenusega seotud kohalikud omavalitsused (nii majutusteenuse osutajad kui ka need omavalitsused, kelle sissekirjutusega inimesed on teenust saanud), vanglapersonal, kriminaalhooldajad, tugiisikuteenuse osutaja, tugiisikud ning teenusega seotud riigiasutused, sh Justiitsministeerium, Sotsiaalministeerium ja Eesti Töötukassa.

2.3.1. Sihtrühm

Teenuse hindamise tulemus on sisendiks poliitikakujundajatele (sh Justiitsministeerium, Sotsiaalministeerium ning kohalikud omavalitsused).

2.3.2. Tegevuse üldajaraam

Jaanuar 2015 – veebruar 2019

3. Näitajad

Näitaja	Näitaja nimetus	Praegune tase (2013)	Sihttase (2018)	Sihttase (2023)	Selgitus
Rakenduskava väljundnäitajad	Hoolekande teenuste ¹⁹ saajate arv (TAT p-d 2.1, 2.2, 2.3)	0	7300	10 100	Programm aitab osaliselt näitajat täita
TAT spetsiifilised väljundnäitajad	Tegevus 2.1. Tugiteenus				
Väljundnäitaja	Vanglast vabanejale suunatud tugiteenuste saajate arv	0	700	700	panustab rakenduskava väljundnäitajasse
Väljundnäitaja	Sh majutusteenust saanud inimeste arv	0	252	252	
	Tegevus 2.2. Koolitus				
Väljundnäitaja	Koolitustel osalenute arv	0	100	100	
	Tegevus 2.3. Tugiteenuse TAT hindamine				
Väljundnäitaja	Läbiviidud hindamiste arv	0	0	1	
TAT spetsiifilised tulemusnäitajad²⁰	Tegevus 2.1. Tugiteenus				
Tulemusnäitaja ²¹	Osalejad, kes 1 kuu pärast vanglast vabanenutele suunatud tugiteenuse saamist on tööturul	47% ²²	75%	75%	panustab rakenduskava tulemusnäitajasse
Tulemusnäitaja ²³	Tugiteenust saanud vanglast vabanejate osakaal kõikide teenusesaajate hulgas, kes on 1 kuu pärast teenuselt lahkumist tööhõives	N/A	30%	30%	
Tulemusnäitaja	Tugiteenust saanud vanglast vabanejate osakaal kõikide teenusesaajate hulgas, keda aasta pärast vanglast vabanemist ei ole kahtlustatavana üle kuulatud.	55% ²⁴	70%	70%	

¹⁹ Vastavalt perioodi 2014–2020 ühtekuuluvuspoliitika fondide majanduskasvu ja tööhõive investeeringute eesmärgi rakenduskava meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandemeetmed“ näitaja sõnastusele.

²⁰ Mõõtmise toimub 1 kuu pärast teenuse saamist. Mõõtmisel kogutakse andmeid sugude kaupa.

²¹ Baastaseme kohta täpsed andmed puuduvad, kuna vanglast vabanenute aktiivsust tööturul regulaarselt ei mõõdata, kuid seda on võimalik tuletada 2010. aastal tehtud retsidiivsusuuringu. 2008. aastal sai palka 46% 2007. aastal vabanenud kinnipeetavatest, töötuskindlustushüvitist sai igal uuringus vaatluse olnud aastal (2004–2008) alla 1% vanglast vabanenutest. Tinglikult võib öelda, et 2008. aastal osales tööturul kuni 47% vanglast vabanenutest, sh nii tööga hõivatud kui töötuna arvel olnud inimesed. Siinkohal tuleb silmas pida, et vanglast vabanenute kõrval ei olnud tollal tugiisikuid, kes neid aktiivselt tööturule oleks suunanud.

²² Kuna vanglast vabanenute aktiivsust tööturul regulaarselt ei mõõdata, siis on 2013. aasta tase sama, mis on 2008. aasta andmete põhjal 2010. aastal mõõdetud baastase.

²³ Baastaseme kohta andmed puuduvad, kuna praegu tugiteenust ei osutata ning vanglast vabanejate tööhõive kohta käivaid andmeid regulaarselt ei koguta. Programmi käivitumisel hakatakse vastavaid andmeid koguma.

²⁴ Osakaal kõigist 2012. aastal tähtaegselt vanglast vabanenuist, keda ei ole aasta jooksul kahtlustatavana üle kuulatud. Baasnäitaja iseloomustab olukorda ilma tugiteenuseta.

4. Toetuse andmise tingimuste mõju läbivatele teemadele

Ühiskondliku kihistumise, ebavõrdsuse ja tõrjutuse vähendamiseks, sotsiaalsete suhete ja sidemete tugevdamiseks tuleb lähtuda sihtrühmade vajadustest ja ühiskondlikust staatusest ning arvestada, kuidas kavandatavad meetmed võivad mõjutada nende sihtrühmade liikmete olukorda ühiskonnas. Eesmärk on ühiskonna sidususe ja jätkusuutlikkuse kasv võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste tagamise ning ühiskondliku kihistumise ja tõrjutuse vähendamise kaudu.

Võrdsete võimaluste tagamine on oluline nii soolises, vanuselises kui ka rahvusliku tausta mõttes, aga ka võrdsete õiguste ja võimaluste tagamisel puudega inimestele. Vanglast vabanejate puhul, kes on käesoleva TAT sihtrühm, jälgitakse samuti, et planeeritud tegevustesse oleksid kaasatud inimesed sõltumata nende soost, vanusest, haridusest, puudest jms. Ainsaks kriteeriumiks teenuse pakkumisel on abivajaduse tuvastamine. Vanglast vabanejate puhul on lisaks üheks komistuskiviks neid saatev stigma ja TAT kaudu on võimalik tagada ühiskonnas stigmatiseeritud grupi integreerimine kogukonda.

TAT mõjutab (märkida ristiga, nii „jah“ kui „ei“ vastuse korral tuleb selgituses vastust argumenteeritult põhjendada):

Regionaalareng jah ei

Selgitus: TAT eeldab ja soodustab kohalike omavalitsuste vahelist koostööd ja teenuste pakkumist valla/linnapiiri üleselt. TAT toetab hoolekandeteenuste kättesaadavust piirkondade vajadusest lähtuvalt (sõltuvalt vanglast vabanejate siirdest). TAT aitab vähendada tööhõive erinevusi, pakkudes töölesaamisel tuge ka väikevaldades. TAT soodustab kodanike ja kodanikuühenduste omaalgatuse ning kohalikus arendustegevuses ja piirkondlikku arengut puudutavas protsessis kaasalöömist vabatahtlike tugisikute kaasamise kaudu.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

Selgitus: TAT ei mõjuta välisõhu saastet, veekogude seisundit, mulla ja pinnase kvaliteeti, loodusressursside tarbimist, elurikkust, osoonikihi kahanemist, kasvuhoonegaaside heitkoguste emissiooni atmosfääri ega Natura 2000 võrgustiku nimekirja kantud alasid. TAT ei mõjuta energialiikide kasutamise osakaale, elurajoonide, tööstuse või muu tegevuse paiknemist, transpordivajaduse muutust, elukeskkonna kvaliteeti, keskkonnariskide tõenäosust või ulatust, kogukondade erinevate tegevuste moodustatavat tervikut, ehitisi, maastikku, linnapilti või kultuuriliselt väärtuslikke alasid või objekte ja maakasutust, inimeste keskkonnateadlikkust, keskkonnavalaseid hoiakuid, käitumist või väärtusi, jätmete teket või taaskasutamist.

Infoühiskond jah ei

Selgitus: TAT ei mõjuta ühiskonna elutähtsate funktsioonide sõltuvust infotehnoloogiast või andmesidevõrkudest, mõne infoühiskonna teenuse kasutamist ja kättesaadavust, infoühiskonna teenuste pakkumist, sisu või selliseid teenuseid pakkuvate ettevõtete tegevust.

Riigivalitsemine jah ei

Selgitus: TAT tulemuslikkuse korral on eesmärk viia vanglast vabanejate tugiteenus kindlale rahastamisskeemile, mille tagajärjeks on võimalikud muudatused riigi ja kohalike omavalitsuste omavahelises tööjaotuses ja koostöös ning finantssuhetes. TAT parandab avalike teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. TAT tulemusel on vajalik teatud kohaliku omavalitsuse asutuste personali pädevuste suurendamine, töötamaks vanglast vabanejatega, mis võib mõjutada kohaliku omavalitsuse halduskoormust.

Võrdsed võimalused²⁵

Sooline võrdsus (kas TAT lõpptulemus mõjutab meeste ja naiste olukorda ühiskonnas)²⁶ jah
 ei

Selgitus (täidetakse eitava vastuse korral):

Alljärgnev osa täidetakse „jah“ vastuse korral

TAT sisaldab tegevusi, mis panustavad otseselt soolise võrdõiguslikkuse edendamisse

jah ei

TAT panustab soolise võrdõiguslikkuse edendamisse sooküsimuste lõimimisega²⁷ TAT ettevalmistamisse, rakendamisse ja seiresse

jah ei

Selgitus: Kuigi naised on kinnipeetavate ja seega vanglast vabanejate hulgas vähemuses, võib nende olukord vanglast vabanenud meeste olukorrast mitmes aspektis erineda. Seetõttu arvestatakse tugiteenuse kavandamisel spetsiifilisi takistusi, millega puutuvad kokku vanglast vabanevad naised ning arvestatakse meeste ja naiste erineva lähteolukorra, võimaluste ja vajadustega. Teenuse osutamisel lähtutakse indiviidide vajadustest ning arvestatakse võimalike soopõhiste erinevustega tugiteenuse vajaduses.

Võrdne kohtlemine

jah ei

TAT ettevalmistamise ja rakendamise ajal on tagatud:

a) eri vanuses inimeste võrdne kohtlemine: vanglast vabanejate seas on igas vanuses vabanejaid, mistõttu on oluline vajadustele vastava teenuse kujundamine, mis ei diskrimineeriks ei noori ega eakaid. Võimalike alaealiste klientide puhul peab jääma ruumi arenguvajadustest tingitud erisustele;

b) puudega inimeste võrdne kohtlemine, sh kirjeldada, milliseid tegevusi võetakse ette puudega inimestele juurdepääsu tagamiseks: vanglast vabanevate puuduga inimeste puhul tagatakse neile vajadusest lähtuv teenus, sh püütakse leida spetsiifilisi lisateenuseid, mis käesoleva TAT raamidesse ei mahu;

c) võrdne kohtlemine sõltumata inimese soost, rassist või rahvuslikust kuuluvusest; usutunnistusest või veendumusest või seksuaalsest sättumusest: tugiisikuteenust ja majutusteenust saama on oodatud teenusesaajad sõltumata nende soost, rassist/rahvusest, usulisest veendumusest või seksuaalsest sättumusest. 2013. aastal moodustasid 53% vabanenutest mitte-eestlased, vene keelt emakeelena kõnelevatele klientidele osutatakse võimaluse korral venekeelset teenust, see on oluline eelkõige Ida-Virumaal ja Tallinnas.

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikkel 7. Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine.

²⁶ Soolise võrdsuse tagamine tähendab naiste ja meeste võrdsed õigusi, kohustusi, võimalusi ja vastutust kõikides eluvaldkondades. Kõik poliitikavaldkonnad, mis lõpptulemusena mõjutavad inimeste olukorda ühiskonnas, mõjutavad ka naisi ja mehi.

²⁷ TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires võetakse arvesse naiste ja meeste erinevat olukorda ja vajadusi ning hinnatakse mõju naiste ja meeste sotsiaalmajanduslikule olukorrale ühiskonnas selleks, et tagada ühtmoodi kasu nii naistele kui meestele ning kaotada ebavõrdsus.

5. Seos prioriteetse suuna teiste meetmete, toetuse andmise tingimuste ja avatud taotlusvoorudega

Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandemeetmed“ eesmärk on arendada integreeritud teenuste osutamist toimetulekuraskustega inimestele, mille käigus toetatakse kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajaid ja tugiisikuid, et leida lahendusi inimeste jaoks, kellel on tööturul osalemiseks mitmed takistused (nt pikaajalised töötud ja heitunud, vanglast vabanejad jne). Aktiveerivate teenuste integreeritud osutamine aitab sihtrühma tööturule suundumisel ning seeläbi väheneb püsivalt sotsiaaltoetustest elatuvate inimeste arv.

Töölesaamist toetavate hoolekandeteenuste (sh hooldusteenuste) kättesaadavuse ja kvaliteedi ühtlustamiseks Eesti eri piirkondades toetatakse omavalitsuste ülest koostööd teenuste osutamisel ning suurendatakse sotsiaalvaldkonna spetsialistide kompetentsi koolituste ja supervisioonide abil. Toetatakse kohalike omavalitsuste piiride ülest teenuste arendamist ja nende terviklikule toimepiirkonnale suunatud koostöös toimuvat osutamist. Parendatakse inimeste juurdepääsu olemasolevatele, kuid seni ebaühtlaselt kättesaadavatele hoolekandeteenustele.

Plaanitud tegevuste kaudu aidatakse kaasa hoolekandeteenuste osutamisel toimiva partnerluse väljakujundamisele kohalike omavalitsuste ja teenusepakkujate vahel, mis omakorda suurendab inimeste teadlikkust võimalikest teenustest ning harjumust nende sihipäraseks kasutamiseks. Teenuste kvaliteedi ja kohalike omavalitsuste koostöö tagamiseks töötatakse välja miinimumnõuded ja kehtestatakse kriteeriumid teenuse osutamise piirkondadele.

Suurema hõivatuse saavutamiseks on partnerlusleppes kokku lepitud järgmistes valdkondlikes eesmärkides: tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine; sotsiaalse kaasatuse edendamine ja vaesuse vastu võitlemine; investeerimine haridusse, oskustesse ja elukestvasse õppesse.

Alljärgnevalt on välja toodud tegevused, mis on suunatud sihtrühmadele, kelle hulka ka vanglast vabanejad võivad kuuluda. Kui vanglast vabanejate puhul räägitakse takistuste paljususest tööturule sisenedes, on oluline, et vastavalt vajadustele saaksid nad osa ka alltoodud meetmetest. Varasemast on teada, et tõrjutud lapsed ja noored võivad hakata tunnustust ja kuuluvust otsima õigusvastaste tegevuste kaudu, pannes toime süütegusid. Seepärast on oluline välja tuua, et tõrjutusriskis olevate noortega tegelemine võimaldab osaliselt ennetada vanglasse sattumist.

1. Seosed prioriteetse suuna „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ investeerimisprioriteedi „Juurdepääsu parandamine taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas tervishoiuteenustele ja üldhuvi sotsiaalteenustele“ teiste eesmärkidega

ELi vahendite kasutamise eesmärk 3: teenust saanud inimeste alkoholi tarvitamine on vähenenud

2013. aastal vanglast vabanevate põhjal tehtud analüüs näitas, et hinnanguliselt vajaks alkoholisõltuvuse ravi vähemalt 10% kuuekuulise kuni kaheaastase reaalse vangistusega karistatud isikutest. Kuna kinnipeetute seas on arvestatav hulk inimesi, kellel on probleeme alkoholi liigtarvitamisega, on neil potentsiaalne vajadus alkoholi liigtarvitamise ennetamise, nõustamise ja ravi teenuste järele. Samal ajal aitab vanglast vabanejate tugiteenus kinnipeetavatel sõltuvusravile jõuda ja seal tänu tugiisiku toele püsida. Seetõttu on nimetatud tegevused tihedalt seotud ning aitavad vastastikku täita tegevusele seatud eesmärgi.

2. Seosed prioriteetse suuna „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ investeerimisprioriteedi 3 (aktiivne kaasamine, sealhulgas eesmärgiga edendada võrdseid võimalusi ja aktiivset osalemist ning parandada tööalast konkurentsivõimet) eesmärkidega

ELi vahendite kasutamise eesmärk 6: uussisserändajad ning vähelõimunud püsielanikud osalevad aktiivselt ühiskonnas ja tööturul

2013. aastal vanglast vabanejaist 53% moodustasid mitte-eestlased, mistõttu on nad potentsiaalselt vähelõimunud püsielanikele suunatud tegevuste sihtrühmaks. Vanglast vabanejate tugiteenuse abil saab toetada kinnipidamiselt vabanevate inimeste jõudmist vähelõimunud püsielanikele suunatud teenuseid saama, et suurendada nende aktiivset osalust ühiskonnas ja tööturul.

ELi vahendite kasutamise eesmärk 7: kaasamine ja tööhõivelisuse parandamine noorte, sh tõrjutusriskis noorte seas

Umbes veerand 2013. aastal vanglast vabanenud kinnipeetavaist olid kuni 26-aastased, mistõttu kattub nende puhul noortele suunatud tegevuste ja vanglast vabanejatele mõeldud teenuste sihtrühm. Vanglast vabanejate tugiteenuse abil saab toetada kinnipidamiselt vabanevate noorte jõudmist saama teenuseid, mille eesmärk on suurendada tõrjutusriskis olevate noorte kaasatust ja tööhõivelisust.

6. Seos valdkondlike arengukavadega

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018

Kriminaalpoliitika eesmärk on ühiskonna turvalisuse tagamine süütegude ennetamise ja nendele reageerimise, süütegudega tekitatud kahju vähendamise ning õigusrikkujatega tegelemise kaudu. Arengusuundadega määratakse kindlaks pikaajalised eesmärgid ja tegevused, millest avalik sektor peab lähtuma oma tegevuse kavandamisel ning elluviimisel. Punkt 19 samas dokumendis sätestab: „Kinnipeetavate vabanemisjärgse toimetuleku soodustamiseks tuleb Justiitsministeeriumil koostöös Sotsiaalministeeriumi, kohalike omavalitsuste ning mittetulundusühendustega luua üle-eestiline tugiisikusüsteem vanglast vabanejate iseseisva toimetuleku toetamiseks.“

Vägivalla vähendamise arengukava 2010–2014

Vägivalla vähendamise arengukava raames on seatud neli laiemat eesmärki: laste vastu toimepandud vägivalla vähendamine ja ennetamine, alaealiste vägivalla ja õigusrikkumiste vähendamine ja ennetamine, perevägivalla (sh naistevastase vägivalla) vähendamine ja ennetamine ning inimkaubanduse tõkestamine ja ennetamine. Ühe tegevusena on arengukavas selgelt välja toodud eesmärk rakendada kohalikes omavalitsustes tugiisikute süsteemi alaealistele ja noortele vanglast vabanejatele, et kogukonna toel mõjutada tõsiste käitumisraskustega noori ning suunata neid õiguskuulekale käitumisele.

Konkurentsivõime kava Eesti 2020

Kava keskne eesmärk on Eesti tööhõive suurendamine. Lähiaastate peamine fookus on hariduse ja tööhõive valdkonnal rõhuasetusega pikaajaliste ja noorte töötute tööturule integreerimisel ning oskuste arendamisel. Ennetamaks töötust ning lühendamaks töötuse kestust, on oluline parandada aktiivsete tööturumeetmete pakkumise efektiivsust ja võimaldada nende mõju suurendamist. Olulist rolli mängib koostöö kohalike omavalitsustega (aktiveerimismeetmed, sotsiaalprobleemide lahendamine jne). Eesmärgi saavutamise eelduseks on see, et võrreldes tänasega rakendatakse täiendavaid sisulisi ja rahalisi meetmeid täiskasvanute elukestvas õppes osalemise suurendamiseks, eelkõige täiskasvanute täiend- ja ümberõppe võimaluste laiendamine ja rahastamise suurendamine ning ilma erialase hariduseta täiskasvanutele tasemeõppe pakkumine.

Justiitsministeeriumi arengukava 2014–2017

Arengukava punkti 23 alusel peab Eesti vältima nn kontrolliühiskonna teket, st aina suurema hulga inimeste sattumist pikemaks ajaks kriminaaljustiitsüsteemi võrku, mis on riigile kallis ja pärsib normaalse ühiskonna arengut. Kriminaalpoliitika jaoks on see ülesanne, mille lahendamiseks tuleb soodustada vabanejate toimetulekut. Oluliseks korduvkuritegevusega seonduvaks probleemiks on kinnipidamiskohast vabanejate suutmatus kohaneda eluga vabaduses ja seetõttu uute kuritegude toimepanemine. Vabaneja ebapiisava hõivatuse ja positiivsete sotsiaalsete sidemete puudumisega kaasneb kõrgendatud korduvkuritegevuse risk. Seda riski on võimalik maandada ühiskonnaga sidususe suurendamise kaudu, st pöörates karistuse kandmise ajal ja selle järel tähelepanu taasühiskonnastamist võimaldavatele tegevustele. Justiitsministeerium on selleks koos Eesti Kirikute Nõukoguga käivitanud tugiisikute süsteemi vanglast vabanejatele.

Sotsiaalministeeriumi arengukava 2014–2017

Sotsiaalministeeriumi arengukava märgib, et ühiskonnale on iseloomulik kihistumine ja tõrjutud sotsiaalsed grupid, sh vanglast vabanejad. Tööturu ja sotsiaalse turvalisuse valdkonnas on eesmärgiks seatud sissetuleku, elukvaliteedi ja sotsiaalse turvalisuse suurenemine. Põhitähelepanu on inimeste aktiveerimisel ja suunamisel, tööturul kõrvale jäänute hõivesse tagasitoomisel ning tööjõu kvalifikatsiooni ja konkurentsivõime suurendamisel. Ühe riskirühmana keskendutakse pikka aega tööturul eemal olnutele, kelleks vanglast vabanejad sageli on. Oluline on töötajate motiveerimine aktiivseteks töötajateks ning konkreetse inimese vajadustest ja võimalustest lähtuva abi saamine tööturuteenuste ja toetuste kaasabil. Eesmärgi elluviimiseks on muu hulgas kavandatud sotsiaalkindlustusskeemidega hõlmatud inimestele adekvaatse sissetuleku tagamine, hoolekandeteenuste kvaliteedi ja klientide parema teadlikkuse tagamine, hoolekandeteenuste jätkusuutlikkuse ja efektiivsuse tagamine ning sotsiaalse sidususe suurendamine.

Euroopa Liidu Nõukogu soovitus, milles käsitletakse Eesti 2013. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti stabiilsuse TAT (2012–2017) kohta (COM(2013) 356 final, 29.05.2013)

Panustades hoolekande- ja sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi suurenemisse ning hõlbustades pikaajaliste töötute ja terviseprobleemidega inimeste naasmist tööturule, panustatakse riigipõhise soovitus nr 2 täitmisesse: „Parandada tööstiimuleid, tõhustades olemasolevaid sotsiaalhüvitiste süsteeme ning muutes hüvitiste jaotamise paindlikumaks ja paremini suunatumaks. Tugevdada aktiveerimispoliitikat, et hõlbustada pikaajaliste töötute ning töövõimetushüvitist saavate isikute naasmist tööturule.“ Omavalitsuste võimekuse suurendamise ja koostööharjumuse juurutamisega sotsiaal- ja hoolekandeteenuste pakkumisel panustatakse riigipõhise soovitus nr 5 täitmisesse: „Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud vastutus. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetne pakkumine.“

7. TAT rakendamine

7.1 Toetuse saaja kohustused

Toetuse saajale kohalduvad lisaks käesolevas TATis sätestatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seadus*) §-ides 24 ja 26 ning struktuuritoetuse seaduse alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Ühtlasi on toetuse saaja kohustatud:

7.1.1 esitama RA-le TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste detailse kirjelduse (lisa 1 vorm A) ja sellele vastava eelarve kulukohtade lõikes (lisa 1 vorm B) kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks;

7.1.2 esitama punktis 7.1.1 nimetatud dokumendid peale nende kinnitamist 5 tööpäeva jooksul RÜ-le;

7.1.3 esitama RA nõudmisel TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite lõikes;

7.1.4 rakendama TAT vastavalt kinnitatud detailsele tegevuste kirjeldusele ja eelarvele;

7.1.5 esitama RA-le TAT eelarve täitmise aruande iga kuu 10. kuupäevaks eelmise kuu kohta RA poolt välja töötatud vormil;

7.1.6 esitama RÜ-le järgneva eelarveaasta väljamaksete prognoosi 10. detsembriks või 10 tööpäeva jooksul peale lisa 1 vormi A ja vormi B kinnitamist. Esimese eelarveaasta väljamaksete prognoosi esitama 15 tööpäeva jooksul TAT kinnitamisest;

7.1.7 esitama korrigeeritud prognoosi järele jäänud eelarveaasta osas kui punktis 7.3 nimetatud maksetaotlus erineb rohkem kui $\frac{1}{4}$ võrra punktis 7.1.6 esitatud prognoosist.

7.2 Kulude abikõlblikkus

7.2.1 Kulu on abikõlblik, kui see on põhjendatud, tekib vastavalt Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 2 lõigetele 3 ja 4 ning makstakse vastavalt lõikele 5 ning on kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti õigusega.

7.2.2 Abikõlblikeks kuludeks loetakse käesolevas TATis nimetatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis vastavad ühendmääruses ning käesolevas TATis sätestatud tingimustele.

7.2.3 Sealhulgas on abikõlblikud kulud:

7.2.3.1 TAT elluviimisega seotud otsesed personalikulud vastavalt ühendmääruse § 3 lõike 1 punktidele 1–4;

7.2.3.2 TAT kaudsed kulud 15% ühtse määra alusel arvestatuna otsestest personalikuludest. TAT kaudseteks kuludeks loetakse ühendmääruse § 9 lõikes 5 nimetatud TAT üldkulud ning § 9 lõikes 6 nimetatud tegevuste tegemisel tekkivad personalikulud.

7.2.4 Lisaks ühendmääruse §-s 4 nimetatud kuludele on TAT raames mitteabikõlblikud järgmised kulud:

7.2.4.1 päevaraha, majutuskulu ja mootorsõiduki kasutamise kulu osas, mis ületab vastavates õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvat piirmäära;

- 7.2.4.2 hoonestatud ja hoonestamata maa, kinnisvara ja mootorsõiduki ost;
- 7.2.4.3 ühtse määra alusel hüvitatud kaudsed kulud enne käesoleva TAT kinnitamist;
- 7.2.4.4 väliskoolituse ja –lähetuskulud väljaspool Euroopa Liidu liikmesriike.

7.3 Toetuse maksmine

7.3.1 Toetuse maksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 28–30 ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Lihtsustatud hüvitamisviiside alusel toetuse väljamaksmisel kulu tegelikku maksumust ei tõendata ega kontrollita.

7.3.2 Toetust makstakse ühendmääruse § 14 lõike 1 punkti 1 alusel.

7.3.3 Enne esimese maksetaotluse esitamist peab toetuse saaja esitama RÜ-le:

7.3.3.1 väljavõtte oma raamatupidamise sise-eeskirjast, milles on kirjeldatud, kuidas TAT kulusid ja tasumist eristatakse raamatupidamises muudest TAT rakendaja kuludest;

7.3.3.2 koopia riigihangete läbiviimise korrast asutuses;

7.3.3.3 lühikirjelduse TAT rakendamise seotud dokumentide algatamise, viseerimise ja kinnitamise kohta ning vajadusel allkirjaõigusliku isiku poolt edasivolitatud õiguste korral vastavad volituste koopiad.

7.3.4 Punktis 7.3.3 nimetatud dokumente ei pea esitama kui toetuse saaja on varasemate TAT rakendamisel nimetatud dokumendid esitanud ja neid ei ole enne uue TAT rakendamist muudetud. Toetuse saaja esitab RÜ-le sellekohase kirjaliku kinnituse.

7.3.5 Maksetaotlusi võib esitada mitte harvem kui kord kvartalis ja mitte tihedamini kui kord kuus. Kui makstud abikõlblike kulude maksumus on riigihanke piirmääraga võrdne või seda ületav, siis esitatakse maksetaotlus kord kuus. Maksetaotluse menetlusaeg on kuni 90 kalendripäeva.

7.3.6 Toetus makstakse toetuse saajale välja ühendmääruses kehtestatud korras rakendusüksusele esitatud maksetaotluse alusel struktuuritoetuse registri kaudu või registri väliselt. Maksetaotluse vormi kinnitab rakendusüksus.

7.3.7 Projekti kaudsed kulud makstakse välja arvestatuna 15% projekti abikõlblikest otsestest personalikuludest.

7.3.8 Toetus makstakse välja vastavalt TATis nimetatud toetuse osakaalule abikõlblikest kuludest ja mitte rohkem, kui määratud toetuse summa.

7.3.9 RÜ-l on õigus peatada maksetaotluse menetlemine osaliselt või täielikult, kui:

7.3.9.1 maksetaotluses esineb puudusi;

7.3.9.2 toetuse kasutamisega seotud kohustus on täitmata;

7.3.9.3 kulu abikõlblikkus ei ole üheselt selge;

7.3.9.4 ilmnunud asjaolude põhjal on kahtlus, et toetuse saaja ei suuda viia ettenähtud ajaks TAT ellu või saavutada kavandatud tulemust;

7.3.9.5 maksetaotlusega taotletavat toetuse summat on võimalik struktuuritoetuse seaduse § 48 lõike 3 kohaselt tasaarveldada struktuuritoetuse seaduse § 30 lõigete 5 ja 6 alusel väljamaksmisele mittekuuluva või finantskorrektsiooni otsuse kavandis nimetatud tagasimaksmisele kuuluva toetusega.

7.3.10 Kui maksetaotluse kontrollimisel ilmneb, et toetuse saajal on täitmata maksetaotluses nimetatud kuluga seotud kohustus või nõue või maksetaotluses esineb puudus, mida on võimalik kõrvaldada rakendusüksuse määratud tähtaja jooksul, siis võib rakendusüksus määrata kohustuse ja nõude täitmiseks ning puuduse kõrvaldamiseks uue tähtaja. Kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse määratud tähtaja jooksul, loetakse, et maksetaotlus on esitatud puudusteta ja kohustus või nõue on täidetud.

7.3.11 Korraldusasutus võib kontrollida kulude abikõlblikkust, sealjuures kulu abikõlblikuks lugemise aluseks olevat teavet, dokumente ja muid tõendeid. Korraldusasutus võib kohustada rakendusüksust peatama maksetaotluse menetluse osaliselt või täielikult struktuuritoetuse § 30 lõikes 4 nimetatud juhtudel.

7.3.12 Korraldusasutus keelab rakendusüksusel toetuse väljamaksmise, kui kulu ei ole abikõlblik. Korraldusasutus võib keelata toetuse maksmise struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 6 nimetatud juhtudel.

7.3.13 Viimane maksetaotlus esitatakse hiljemalt koos TAT lõpparuandega. Viimane väljamakse tehakse pärast lõpparuande kinnitamist RA poolt.

7.4 TAT muutmine

7.4.1 Kui ilmneb vajadus TAT tegevuste, tulemuste, eelarve, näitajate või TAT abikõlblikkuse perioodi muutmiseks, esitab toetuse saaja RA-le põhjendatud taotluse.

7.4.2 RA vaatab punktis 7.4.1 viidatud muudatuse taotluse läbi 25 tööpäeva jooksul alates taotluse kättesaamisest ja teeb otsuse TAT muutmise taotluse osas peale punktis 7.4.4 nimetatud RÜ poolt edastatud ettepanekut ja punktis 7.4.8 nimetatud kooskõlastamist.

7.4.3 Puuduste esinemisel annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.4 RA edastab muutmise taotluse peale läbi vaatamist arvamuse avaldamiseks RÜ-le. RÜ-l on õigus teha muudatuste kohta ettepanekuid. RÜ esitatavate ettepanekute tähtaeg kooskõlastatakse RA-ga muudatuste sisust ja ulatusest lähtuvalt.

7.4.5 RÜ võib toetuse saajale või RA-le teha ettepanekuid TAT eelarve muutmiseks, kui TAT seirearuandes esitatud andmetest või muudest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT eduka elluviimise tagamiseks.

7.4.6 TAT muutmist ei saa taotleda sagedamini kui korra 6 kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui on olemas RA ja RÜ nõusolek.

7.4.7 RA võib muuta TAT, kui selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TAT rakendamisel on kalendriaasta lõpu seisuga tekkinud eelarveliste vahendite jääk, on RA-l õigus vähendada TAT kogueelarvet kalendriaasta kasutamata jäänud eelarve summa ulatuses.

7.4.8 TAT muutmine kooskõlastatakse korraldusasutusega, valdkondlikku komisjoni kuuluva rakendusametusega ning teiste rakendusametustega, kes vastutavad sama prioriteetse suuna meetme, meetme tegevuse või meetme tegevuste kogumi rakendamise eest.

7.4.9 TAT muutmiseks punkti 7.4.1 tähenduses ei loeta:

7.4.9.1 punktis 7.1.1 nimetatud järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade lõikes (edaspidi tegevuste kirjeldus ja eelarve) esitamist;

7.4.9.2 lisa 1 vormis B näidatud toetuse ja omafinantseeringu muutmist aastate lõikes tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja määr ei muutu.

7.4.10 RA vaatab tegevuste kirjelduse ja eelarve läbi 20 tööpäeva jooksul ning puuduste mitteesinemisel esitab punkti 7.4.8 kohaselt kooskõlastamisele. Peale kooskõlastamist esitab RA tegevuste kirjelduse ja eelarve ministrile kinnitamiseks.

7.4.11 Puuduste esinemisel tegevuste kirjelduses ja/või eelarves annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Tegevuste kirjelduse ja/või eelarve menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.12 Eelnevalt RA-ga kirjalikult kooskõlastades, ei eelda TAT muutmist konkreetse aasta/aastate vastavale tegevuskavale kinnitatud eelarve muutmise tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja osakaal finantsallikates ei muutu, kui:

7.4.12.1 kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15% ja

7.4.12.2 muudatuste summa ei ületa ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt 10 000 eurot;

7.4.13 Peale punktis 7.4.12 nimetatud muudatuste kooskõlastust esitab toetuse saaja 5 tööpäeva jooksul muudetud eelarve koos RA kooskõlastusega RÜ-le.

7.5 Toetuse kasutamisega seotud teabe ja seirearuannete esitamine

7.5.1 TAT elluvijja esitab RÜ-le RA kehtestatud vormil TAT vahearuanne koos lisadega struktuuritoetuste registri (edaspidi *register*) vahendusel üldjuhul iga aasta 20. jaanuariks ja 15. juuniks. Kui registri vahendusel ei ole võimalik vahearuanne esitada, siis esitatakse vahearuanne elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult. Juhul kui TAT tegevuste alguse ja esimese vahearuanne esitamise tähtpäeva vahe on vähem kui neli kuud, esitatakse vahearuanne järgmiseks tähtpäevaks.

7.5.2 TAT elluvijja esitab RÜ-le RA kehtestatud vormil TAT lõpparuande registri vahendusel 45 päeva jooksul alates TAT abikõlblikkuse perioodi lõppkuupäevast. Kui registri vahendusel ei ole võimalik lõpparuannet esitada, siis esitatakse lõpparuanne elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult.

7.5.3 Juhul kui vahearuanne ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud, esitatakse vaid lõpparuanne.

7.5.4 RÜ kontrollib 20 tööpäeva jooksul vahe- või lõpparuande (edaspidi koos seirearuanne) laekumisest, kas TAT seirearuanne on vormikohane ja nõuetekohaselt täidetud.

7.5.5 Juhul kui vahearuanne puudusi ei esine, kinnitab RÜ TAT vahearuanne.

7.5.6 Juhul kui lõpparuandes puudusi ei esine, kooskõlastab RÜ lõpparuande ja teavitab 5 tööpäeva jooksul RA. RA teavitab lõpparuande kinnitamisest viivitamatult RÜ-d kirjalikku taasesitamist

võimaldavas vormis. Kui lõpparuanne on esitatud elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult, siis edastab RÜ lõpparuande 5 tööpäeva jooksul RA-le kinnitamiseks.

7.5.7 Puuduste esinemisel vahearuanDES annab RÜ toetuse saajale vähemalt 10 tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning RÜ kinnitab TAT vahearuanDE 5 tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist.

7.5.8 Puuduste esinemisel lõpparuandes annab RÜ TAT elluvijale vähemalt 10 tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning teavitab 5 tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist RAd. RA teavitab lõpparuande kinnitamisest viivitamatult RÜ-d kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui lõpparuanne on esitatud elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatult, siis edastab RÜ lõpparuande 5 tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist RA-le kinnitamiseks.

7.5.9 Kui RA-le esitatud lõpparuandes esineb puudusi teavitab RA sellest RÜ-d ja edasine lõpparuande menetlemine toimub vastavalt p-le 7.5.9.

7.5.10 TAT seirearuandes peab olema kajastatud vähemalt järgmine informatsioon:

7.5.10.1 andmed TAT kohta (nimetus, tunnusnumber, toetuse saaja ja partneri(te) nimed, abikõlblikkuse periood jne);

7.5.10.2 ülevaade TAT tegevuste elluviimisest (kumulatiivselt);

7.5.10.3 näitajate täitmine (kumulatiivselt);

7.5.10.4 hinnang TAT tulemuslikkusele ja püstitatud eesmärkide saavutamisele;

7.5.10.5 TAT mõju läbivatele teemadele;

7.5.10.6 toetuse saaja hinnang partnerluse toimimisele (täidetakse juhul, kui TAT tegevuste elluviimise on kaasatud partner).

7.6 Finantskorrektsioonid

7.6.1 Finantskorrektsioone teeb RÜ vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 45–47.

7.6.2 Toetuse tagasimaksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 48–49.

8. Riskide hindamine

Risk	Tegevus riskide maandamiseks
Tugiteenuse hangetega (tugiisikuteenus, majutusüksus, majutuskohad) ei leita sobivaid koostööpartnereid.	Asjakohane ja piisava ajavaruga teavitustöö, võimalikele pakkujatele hankekutse saatmine, konsultatsioonid ja teavitusüritused hankeist huvitatuile, et selgitada hanke ja edasise koostöö tingimusi.
Ei leidu piisaval hulgal tugiisikukoolitusest ja teenuse pakkumisest huvitatuid.	Eestis on suur hulk koolitatud tugiisikuid, kelle jaoks vanglast vabanejad oleks uus sihtgrupp ja väljakutse. Koostöös täna tugiisikuteenust pakkuvate organisatsioonidega leiame olemasolevate tugiisikute seast neid, kes on nõus kaasa lööma. Justiitsministeerium saab omalt poolt abiks olla teavitustöös, mille eesmärk on teenuse ja sellega kaasnevate võimaluste tutvustamine. Kaasata tugiisikutena rehabiliteerunud endiseid kinnipeetavaid.
Teenuse sihtgrupi seas ei ole piisavalt neid, kes tunneksid teenuse järele vajadust.	Teenusele suunamist saavad mõjutada vangla inspektor-kontaktisikud, kes kinnipeetavatega igapäevaselt töötavad. Samuti saab motivatsiooni tõsta vangla sotsiaaltöötaja ja kaplan. Majutusteenusele suunatute seas saab motivatsiooni tõsta läbi selle, et tugiteenusele suunamine võib olla eelduseks ennetähtaegseks vabastamiseks.
Teenuseosutajad ei suuda tagada piisavas mahus teenust, et vastata nõudlusele ja täita teenusele seatud näitajaid.	Nõutud mahud pannakse kirja teenuse osutamise lepingusse. Teenuseosutajatega toimub tihe suhtlus, mis ühes regulaarse aruandlusega aitab tagada võimalike probleemide varajast märkamist ja annab võimaluse ühiselt lahendusi otsida.
Teenusele tulnutest suur osa katkestab teenuse, enne kui naaseb tööturule ning kaob teenuseosutajate vaateväljast.	Tagada õigete kinnipeetavate jõudmine teenusele, koolitada teenuseosutajaid läbi viima motiveerivat intervjuerimist, et võimestada vabanejaid jätkama. Kaardistada regulaarselt teenuselt lahkumise põhjused. Viia läbi nii teenusele tulemise kui ka sealt lahkumise vestlus.
Teenusel olnute retsidiivsus ei ole madalam kui teenusel mitte olnud vabanejatel.	Analüüsida, millest kõrge retsidiivsus tingitud on ning võimalusel viia teenuse ülesehitusse vajalikud muudatused.
Sihtgrupi riskidest tingitult tekib oht tugiisikute või majutusteenuse personali elule ja tervisele.	Tugiisikute ja majutusteenuse personal tuleb koolitada riske eos märkama ning vajadusel sekkuma. Koolituse üheks osaks peab olema isikliku julgeoleku teema, aga ka manipulatsioonide märkamise ja vältimise teema.

<p>Kohalikud omavalitsused ei ole huvitatud koostööst TAT kaudu rahastatavate teenuste pakkujatega.</p>	<p>Tutvustada teenust ja selle vajalikkust kohalike omavalitsuste üritustel, sh valdade ja linnade päev, koolitused, volikogu istungid jms. Lisaks saab tugiisik teha juhtumipõhiselt mõjutustööd, näidates ära konkreetse vabaneja vajadused ja kohaliku omavalitsuse kohustuse tagada minimaalsel tasemel toetavaid tegevusi. Näidata ära kasutegur, mida loob tugiisikute ja majutuse kaudu pakutav kompleksteenus.</p>
<p>Ettevõtjad ja tööandjad ei ole huvitatud vanglast vabanejaid tööle võtma.</p>	<p>Teha suunatud teavitustööd võimalike tööandjate seas, samuti katusorganisatsioonides. Oluline on ka juhtumipõhine veenmine. Tugiisiku roll on ühtlasi see, et näidata ära vabaneja senised edusammud ning selgitada, miks ta sobib antud tööd tegema. Rääkida tuleb ka võimalikest riskidest, et vältida ootamatutest olukordadest tingitud pahameelt, mis võiks välistada edasise koostöö.</p>

9. LISAD

TAT seletuskiri

TAT tegevuste detailne kirjeldus – lisa 1 vorm A

TAT finantsplaan ja eelarve kulukohtade lõikes – lisa 1 vorm B

Eelarve seletuskiri